

"נותנים עבודה"

תכנית חילוץ ממשבר אבטלת הצעירים

התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות הארצית | אוגוסט 2020

התאחדות
הסטודנטים
והסטודנטיות
הארצית

אנחנו
המשבר
הכלכלי

הצעירים ומשבר הקורונה – פגיעה נרחבת לטווח הארוך

צעירים בישראל (בני 20-34) הם אחת מהאוכלוסיות הנפגעות ביותר תעסוקתית בתקופת הקורונה בעיקר בשל חוסר היציבות התעסוקתית, היעדר ניסיון מקצועי-איכותי ואי הזכאות לרשת ביטחון סוציאלית.

זוהי קבוצת אוכלוסייה הנמצאת בשנים קריטיות לבניית העתיד שלה, כשמרבית הוצאותיה הן על דיור, לימודים, חינוך וחיסכון.

משבר הקורונה מעצים את האתגרים שעומדים בפני אוכלוסיית הצעירים ומעמיד אותם בפני תהום ה"הדור האבוד" - מי שיפספסו את האפשרות לכניסה איכותית לשוק העבודה ולעולם לא יצליחו להתאושש פיננסית מהפגיעה הראשונית, לצבור הון ולתרום לצמיחת המשק.

מאפייני מובטלי הקורונה הצעירים:

בימי שגרה, הגרעון השנתי הממוצע לסטודנט עומד על כ-10,000 ש"ח וכשליש (29%) לוקחים הלוואה במהלך הלימודים.

בעלי רצף תעסוקתי דל של עבודות מזדמנות וחלקיות למול צומת חיים משמעותית של מעבר מרכישת ההשכלה לכניסה לשוק העבודה.

בגל הראשון של הקורונה, כ-47% מהיוצאים לחל"ת היו בני 20-34 (כ-400 אלף צעירים) בעיקר בענפים אשר שותקו חלקית או באופן מלא.

בשיא המשבר אחוז האבטלה בקרב סטודנטים הגיע ל-40%, מתוכם מחצית אינם זכאים לדמי אבטלה.

פגיעה בתעסוקת הצעירים בתקופה הנוכחית תפגע בהתפתחות המשק כולו.

פעולות הכרחיות למניעת "דור אבוד"

תוכניות המדיניות הכלכליות שמציעה הממשלה אינן מספקות מענה ראוי לבעיית הצעירים. רשתות הביטחון שנפרשו הן חלקיות והיקף הסיוע הממשלתי נותר נמוך ביחס לעולם. ללא צעדי מדיניות נוספים אשר יעניקו לצעירי ישראל תשתית משמעותית לצמיחה, אנו צפויים לחזות בהעמקת המשבר הכלכלי ולצפות פגיעה ארוכת טווח ביכולתם של הדורות הבאים לשאת בנטל. המדיניות הממשלתית חייבת להידרש לפעולות אקטיביות אשר יבטיחו את יכולתם של הדורות הבאים לצלוח את משבר הקורונה הן בטווח הקצר והן בטווח הארוך דרך ניצול ההזדמנות לשינויים משמעותיים במבנה שוק העבודה הישראלי.

תוכנית זו מבקשת לוודא כי צעירי ישראל יוכלו להביט אל עבר אופק כלכלי לאומי מבטיח, שיחזיר אותם למעגל העבודה, ידאג לכושר ההשתכרות העתידי שלהם ויעניק להם כלים ומיומנויות איכותיות שיאפשרו להם לעמוד בנטל תשלומי החוב המתעצמים.

כמו כן, אנו סבורים כי על חלוקת המשאבים במימון המשבר להיות שוויוניות בהסתכלות רב-דורית. יש להציג לציבור תוכנית מפורטת בדבר מקורות המימון לסכומי העתק שהוקצו עד כה ועוד יוקצו בהמשך, ולוודא כי המימון אינו מכיסם של בני הדורות הבאים בלבד. על הממשלה לנהוג בחרדת קודש בהלוואות עתידיות ולהוביל באחריות אמיצה רפורמות לשיקום וייעול של המשק כמקורות מימון נוספים.

תוכנית זו תעסוק בפעולות הנדרשות הבאות:

1. בטווח הקצר

הרחבת רשתות בטחון כלכליות, ופעולות ייעודיות לצמצום האבטלה בקרב צעירים.

2. בטווח הארוך

הטמעת רפורמות באופן ההעסקה לטובת התאמה לשוק העבודה החדש.

3. יצירת הזדמנות ואיזון בין דורי במימון עלויות היציאה מהמשבר.

פרישת רשתות ביטחון סוציאליות לצעירים

א. רשתות ביטחון והבטחת קיום

משבר הקורונה חייד את המגמה לפיה לצעירים בישראל אין רשת ביטחון כלכלית וכי היציבות התעסוקתית שלהם רעועה. רבים מהצעירים אינם זכאים לדמי אבטלה כלל (גם לאחר ההקלות) ובקרב הזכאים צעירים מתחת לגיל 28 זוכים לשיעור דמי אבטלה נמוך ב-25% עבור כל יום של זכאות.

נדרשים שינויים בתקנות הביטוח הלאומי שיצאו לאור המשבר בדבר השוואת שיעור דמי האבטלה של בני 28 ומטה למדרגה שמעליה (עובדים מעל גיל 28).

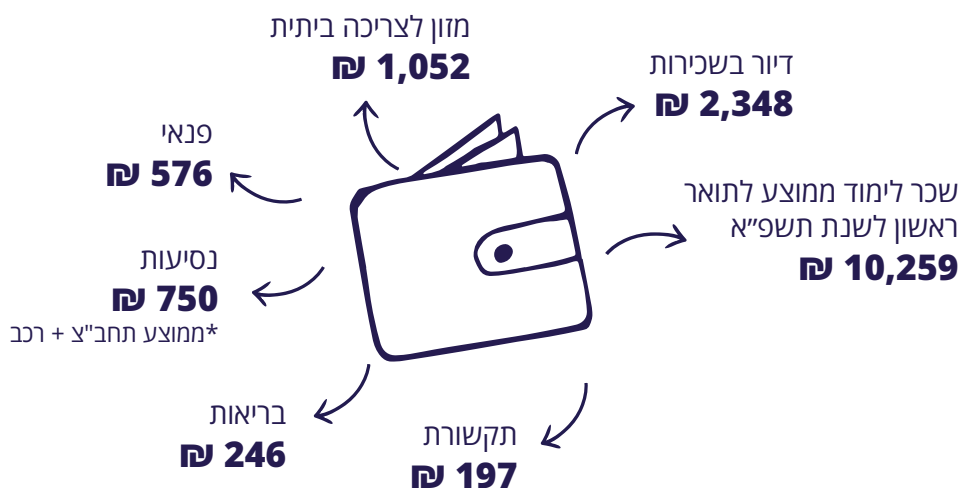
ב. הפחתת שכר הלימוד במוסדות ההשכלה הגבוהה והגדלת קרנות הסיוע

האינטרס להצלחתם של הסטודנטים ובהשלמת לימודיהם הוא אינטרס ציבורי ומשקי משותף. לאור המשבר הכלכלי מתקשים סטודנטים רבים לעמוד בדרישות תשלומי השכר הלימוד ונמצאים בסכנת נשירה.

על מנת לעמוד בהוצאות יש להפחית את שכר הלימוד בשנת הלימודים תשפ"א, ולהגדיל את תקצוב קרנות הסיוע הממשלתיות לסטודנטים בסכנת נשירה ומרקע סוציו-אקונומי קשה.

הארנק הסטודנטיאלי - התפלגות הוצאות הסטודנטים בישראל:

מתוך דו"ח מצב הצעירים, התאחדות הסטודנטים הארצית, 2018

שימור והחזרה של עובדים צעירים למעגל התעסוקה

לאבטלה ממושכת השפעות על יכולת החזרה למעגל התעסוקה. מנגנון החל"ת אותו קידמה הממשלה, אפשר למעסיקים להפסיק באופן זמני את ההעסקה של עובדיהם ואת תשלום שכרם, כשכפיצוי על השכר שאבד, יכלו העובדים לקבל דמי אבטלה מתקציב המדינה. מודל החל"ת תימרץ מעסיקים להוציא עובדים לחל"ת וניתק את הקשר בין העובדים למקום העבודה, מה שמקשה על חזרתם גם כשזו כבר מתאפשרת.

א. "המודל הישראלי" - אימוץ נקודתי של מנגנון סבסוד חכם (STW) למעסיקים על בסיס דמי אבטלה/חל"ת לצעירים

אבטלה ממושכת בקרב צעירים היא מסוכנת שכן מלבד המשמעויות המנטליות והחברתיות שלה, היא פוגעת בכניסתם האיכותית לשוק העבודה מה שעושי לגרור פער מתמשך לאורך כל הקריירה. לאור התנגדות המדינה להטמעת המודל הגרמני, אנו סבורים כי יש מקום לבחון תוכנית ייעודית לתמרוץ מעסיקים להעסקת עובדים מקרב הציבור הצעיר. תוכנית זו תוצג כתוכנית דגל ולא כרפורמה מוחלטת במשק ותתמקד במאפייניהם הייחודיים של העובדים הצעירים.

ב. קביעת יעדי תעסוקה לצעירים

בכדי להידרש לסוגיית אבטלת הצעירים, ראשית על המדינה לקבוע יעדי תעסוקה ויעדי איכות תעסוקה עיקריים לצעירים בתחילת דרכם המקצועית בדומה לאוכלוסיות מוחלשות אחרות שנפגעו מהמשבר. על יעדים אלו להיות בתחומים מניבים עם תשואה גבוהה, בדומה להצבת יעדי התעסוקה של הוועדה לקידום תחום התעסוקה לקראת שנת 2030.

עידוד תעסוקת צעירים בפריפריה כמנוע צמיחה

אזורי הגליל והנגב של ישראל נותרים מאחור גם בהיבטים הכלכליים וגם בהיבטי צמיחת האוכלוסייה בהם. אל מול הנהוג לחשוב, מספר הצעירים אשר מגיעים לחיות באזורים הללו הוא עצום - מידי שנה מעל 30,000 צעירים וצעירות משנים את מקום מגוריהם בעקבות לימודים אקדמיים, ואלפים מתוכם עוברים לגור באזורי הגליל והנגב לשנות התואר. משבר הקורונה מאיץ הזדמנויות ליצירה ועידוד של הביקושים להיצע תעסוקתי ודירי 'שפוי' בערי הנגב והגליל. יותר מכך, בזכות הקורונה ישנה גם עלייה ניכרת גם בהעסקה מרחוק, מה שפותח צוהר לתעסוקה איכותית שאינה תלויה עוד במקום המגורים. באלה, ישנה הזדמנות ממשית לשינוי המגמה הקיימת בשוק התעסוקה והדיר לצעירים.

א. תקצוב תוכנית לאומית לעידוד צעירים להישאר בנגב ובגליל כמנועי צמיחה

דווקא עכשיו על המדינה לתמוך ולעודד הישארות של צעירים בנגב ובגליל. התכנית הלאומית להשארת סטודנטים וצעירים בגליל ובנגב של התאחדות הסטודנטים הארצית ותנועת אור, הציבה כיעד להשאיר כ-10,000 צעירים וצעירות מדי שנה בגליל ובנגב בסיום התואר, מתוך ראייה הוליסטית של הצרכים שלהם תוך השקעה ממוקדת בתחומי חיים חיוניים להשארת צעירים בגליל ובנגב: תעסוקה, דיור, קהילות, תרבות, פנאי וחינוך.

יש להוביל תכנית ייעודית ומתוקצבת לחיזוק אפשרויות התעסוקה בפריפריה שתקדם מענקי הישארות, תמרוץ פתיחת מוקדי תעסוקה איכותיים, הקמת רשת קהילות שתייצר מרחב חברתי לצעירים ומשפחות צעירות וקידום פתרונות דיור חדשניים, מחירי דיור מוזלים וגמישות תכנונית.

ב. יצירת מרחבי עבודה "מרחוק" לצעירים מהפריפריה

משבר הקורונה יצר הזדמנות לצעירים מהפריפריה לעבוד מרחוק ובאופן מקוון בחברות עסקיות שפועלות במרכז הארץ ועברו למודל של עבודה מקוונת. אולם מחסור בתשתיות מהווה חסם למיצוי השתלבותם בעבודה.

יש לפעול לחיזוק תשתיות מרכזי הצעירים בפריפריה הגיאוגרפית והחברתית, כך שיוכלו להיות מרחבי עבודה לצעירים המבקשים לעבוד מרחוק, תוך מתן תשתיות, מחשבים ומעטפת תמיכה וליזוי שתסייע ותתמוך בהשתלבותם המיטבית בעבודה.

חשיבות חיזוק הרלוונטיות בשוק התעסוקה בקרב סטודנטים:

מתוך תכנית 100 הימים לממשלה, התאחדות הסטודנטים הארצית, אוג' 2020

מהסטודנטים סברו כי אילו הייתה ניתנת להם האפשרות לרכוש ניסיון תעסוקתי בדמות התמחות מובנית, הם היו בהכרח עושים זאת.

81%

מהסטודנטים רואים בחיזוק הרלוונטיות של האקדמיה לשוק התעסוקה כסוגיה המרכזית הדורשת טיפול

88%

מיומנויות ורכישת כלים תעסוקתיים חדשים לנפילים ממעגל העבודה

א. השקעה במיומנויות ורכישת כלים תעסוקתיים חדשים

המדינה הקצתה משאבים תקציביים לטובת חיזוק והרחבת מערך ההכשרות המקצועיות הציבוריות. להכשרות המקצועיות אשר לא זכו לתקצוב ראוי ולריענון מספק בשנים האחרונות, חשיבות גדולה בפיתוח ההון האנושי, במתן מענה לצורכי המעסיקים ובהגברת הפריון במשק, אך במתכונתן הנוכחית הן אינן עונות על צרכיה הייחודיים של אוכלוסיית הצעירים.

במסגרת התוספות התקציביות למערך ההכשרות, יש להגדיר את אוכלוסיית הצעירים כאוכלוסיית יעד, ולייצר מסלול ייעודי אשר יתמקד בהקניית מיומנויות מותאמות לצרכי השוק העכשוויים ולצורכי השוק העתידיים ביום שאחרי המשבר.

ב. מנגנוני תמיכה ממשלתית במיזמי הכשרה בהובלת המגזר העסקי

יש להקנות תמיכה מיידית ביוזמות של המגזר הפרטי המבקשות להעניק מערכי הכשרות (והשמה) לצעירים אשר יידעו לספק מענה מידי וזמין (דוגמת יוזמת איגוד התעשיינים להחזרת 100 אלף עובדים) ולעודד הכשרה מחדש של עובדים קיימים (Re-skilling) על ידי המעסיקים.

ג. הרחבת תוכניות הכשרה/תעסוקת צעירים קיימות

ישנם מודלים מוכחים ומוצלחים הפועלים כבר היום בנושא מיצוי השכלה גבוהה לכדי תעסוקה בקרב אוכלוסיות פריפריאליות המופעלים על ידי ארגוני חברה אזרחית בתמיכה פילנתרופית. מודלים אלה יכולים בהתאמות מהירות לתת מענים למספר גדול של צעירים. מוצע להגדיל ולהרחיב את פעילותם, בכדי לספק מענה מהיר על בסיס תשתית קיימת.

א. הרחבת פרקטיקת ההתמחויות לסטודנטים בשנים מתקדמות ולבוגרי אקדמיה טריים

ההתמחות מאפשרת לצעיר להרחיב את הרשת החברתית מקצועית שלו, לצבור ניסיון תעסוקתי לקראת השתלבות מקצועית בסיום לימודיו, ולרכוש יתרון יחסי בעולם העבודה.

מודל התמריצים יכול להיות מורכב מקבלת דמי אבטלה גם בעת היציאה להתמחות וכתמריץ נוסף במסגרתו המעסיקים/המדינה ישלימו את תשלום של 25% האחוזים הנותרים. במקביל יש לתמרץ ולעודד גם את המעסיקים לקחת בתקופה זו מתמחים צעירים, לעודד את הכשרתם והשתלבותם גם בהמשך בתעשייה.

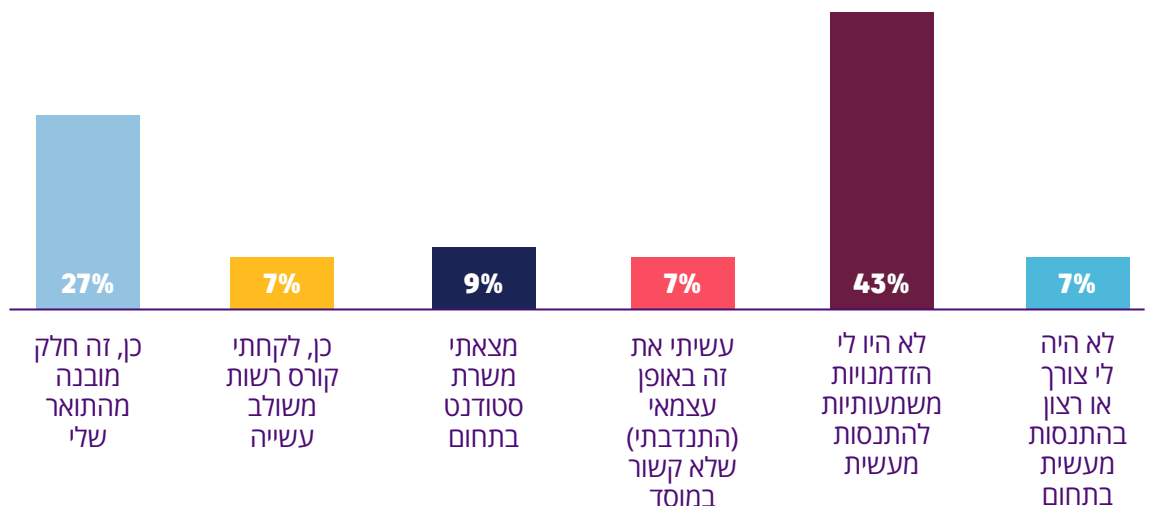
ב. קידום חקיקה להסדרת פרקטיקת ההתמחויות ומעמד "המתמחה"

הסדרה נורמטיבית של מעמד ההתנסות המקצועית כחלק מההכשרה האקדמית הינה קריטית לטובת הרחבת פרקטיקת ההתמחויות. כיום אין בדין כל הגדרה לסטטוס המתמחה ולכן ישנם מעסיקים שחוששים ממצב שבו סטודנט שביצע התנסות מעשית יטען בדיעבד להיווצרות יחסי עובד מעביד ולזכאותו לשכר ולתנאים סוציאליים.

בשנה האחרונה החל לפעול מיזם משותף של המל"ג, קרן אדמונד דה רוטשילד ועמותת אלומה לקורסים משלבי התנסות באקדמיה, המזכים את הסטודנטים בנקודות זכות אקדמיות. הסדרה של מעמד המתמחה בחוק תאפשר הרחבה של פרקטיקת ההתמחויות ותסייע לצעירים רבים להשתלב בצורה מיטבית בשוק העבודה.

האם היו לך הזדמנויות להתנסות באופן מעשי בתחום הלימודים?

מתוך דו"ח מצב הצעירים, התאחדות הסטודנטים הארצית, 2018

הובלת רפורמות באופן ההעסקה לטובת התאמה לשוק העבודה החדש

הקורונה הביאה עימה הזדמנות חד פעמית לשינויים מבניים ורפורמות בעלות השפעה ארוכת טווח על המשק, בדגש על הערכות לקראת שוק העבודה העתידי והמשתנה: הגברת הגמישות, יצירת רצף תעסוקתי והגדלת מספר הצעירים בשירות הציבורי.

א. קידום חקיקה לניוד זכויות סוציאליות בין מעסיקים ובין מקומות העבודה

במדיניות הקיימת הצעירים סובלים מתנאים סוציאליים מופחתים בכל מעבר: המתנה של שלושה חודשים לצבירת לפנסיה, אי-יכולת לצבירת ימי חופשה ומחלה ודמי הבראה. יש להסיר חסמים אלה באמצעות תיקוני חקיקה בחוק שעות עבודה ומנוחה.

ב. אימוץ מודל הפלקסקיוריטי בישראל (Flexicurity)

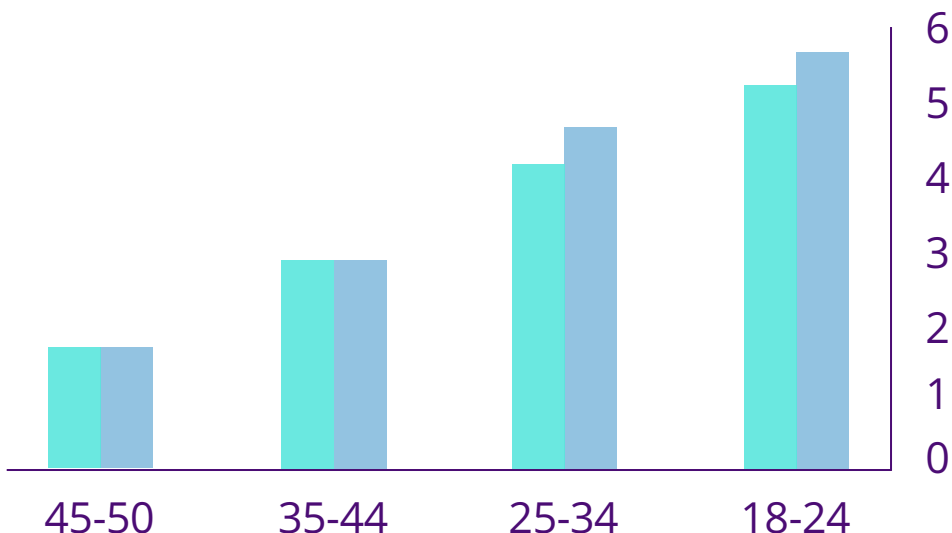
המודל מבוסס על ההסכמה כי שוק עבודה שמשלב בין גמישות גבוהה וביטחון לעובדין, מיטיב להגיב לשינויים בשוק הגלובלי ולפתח יתרון תחרותי בר-קיימא. מכאן נובעת התפיסה המגנה על העובד ולא על מקום העבודה ורואה בגמישות וביטחון כגורמים הכרחיים ומשלימים בכלכלה הגלובלית ולא כניגודים.

יש להתחיל בהטמעת המודל במגזר הציבורי אשר סבל משיעור תחלופה נמוך גם טרם הקורונה. הגדלת הגמישות לצד יצירת רשתות ביטחון לעובד, תבטיח מגזר ציבורי בעל יכולת גבוהה יותר להסתגל לשינויים לצד רמת פיריון גדלה. בעשור שעבר אימץ האיחוד האירופי את מדיניות ה-Flexicurity בדגש על אי-אפליית העובדים הצעירים בשוק.

מספר העבודות הממוצע שהחזיק אדם בתקופות גיל שונות, לפי מין

נשים • גברים

המכון הישראלי לדמוקרטיה

הדדיות ואיזון בין דורי במימון היציאה מהמשבר

לצד הצורך הברור במימון המשבר, יש חשיבות ביצירת תוכנית סדורה שמתייחסת **למקורות המימון, אופן השקעתם ואופן קבלת החלטות**. הערכת עלויות התוכניות הכלכליות שהציגה הממשלה (התוכנית הכלכלית כתגובה לגל הראשון, התוכנית לדמי אבטלה וחילוץ עסקים, ותוכנית המענקים לכל אזרח) משוערכת בכ-200 מיליארד שקל.

את המימון לתשלומי עתק אלה בוחרת הממשלה ללוות מהכנסות עתידיות ללא הודעה על קיצוצים/העלאות מיסים בעת הזו. בכך "מגלגלת" המדינה את החוב אל עבר הצעירים והדורות הבאים, שיאלצו בעל כורחם לשאת בנטל הכלכלי העצום. מדיניות הגדלת החוב היא אי-צדק בין דורי ואי-שוויון בנשיאת נטל מימון המשבר.

א. מקורות המימון : צמצום במגזר הציבורי והגדלת מיסוי בעלי ההון

משבר הקורונה חשף והעצים את הארעיות וחוסר היציבות הכלכלית בה חיים צעירי ישראל עוד בטרם התפרצות המגפה. מימון המשבר הנוכחי מחייב נשיאה מאוזנת בנטל ההוצאות, ז"א צמצום ההתחייבויות הממשלתיות: צמצום בשכר הבכירים במגזר הציבורי, צמצום במערך הפנסיות התקציביות, הגדלת המיסוי על בעלי ההון ועוד.

ב. נציגות צעירים במוקדי קבלת החלטות

דווקא עכשיו על הממשלה לתת קשב ייחודי לקולם של מי שיידרשו להתמודד עם התוצאות של קבלת החלטות הנוכחית ולשאת בנטל הכלכלי העצום. יש לאפשר לארגוני חברה אזרחית העוסקים במדיניות צעירים ולצעירים ככלל להשתתף ולהשפיע על קבלת החלטות ועל המדיניות, להציג פתרונות הלוקחים בחשבון את עתידם ולהשמיע את קולם של מי שטרם יכולים לעשות זאת.

מקורות

סקר הסטודנט 2019.

מבית התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות הארצית. סקר זה הנו סקר שנתי מבית ההתאחדות עליו השיבו בעשור האחרון מעל ל-100 אלף סטודנטים.

סקר ייעודי בנושא "פגיעה כלכלית בצל קורונה", אפריל 2020.

התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות הארצית.

תכנית מאה הימים לממשלה.

תכנית מדיניות למקבלי החלטות מבית התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות הארצית, יוני 2020.

דו"ח הצעירים 2018.

התאחדות הסטודנטים הארצית.

התאחדות
הסטודנטים
והסטודנטיות
הארצית

אנחנו
המשבר
הכלכלי